

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Паруш Райков Парушев, ВДУ „Св. Тривелий“

за дисертационния труд на Владимир Ангелов Тодоров по специалност „Нравствено богословие“ в професионалното направление 2.4. „Религия и теология“ с научен ръководител доц. д-р Костадин Кирилов Нушев, на тема „Съвременни биоетични проблеми в светлината на Християнската нравственост (асистирана репродукция, аборт и евтаназия)“ за придобиване на образователната и научната степен „доктор“

Настоящото становище е представено съобразно Заповед № РД 38-107 от 05.02.2018 г. на Ректора на СУ „Кл. Охридски“ за утвърждаване на избора ми за член на жури за оценка на дисертационния труд на Владимир Ангелов Тодоров. Дисертацията е в обем от 292 стандартни страници и се състои от предговор, увод, четири обемни глави, заключение, библиография справка със списък на използваната литература и списък на съкращенията на заглавията на библейските книги. Обект на изследване са три подбрани био-медицински практики – тези на асистирана репродукция, аборт и евтаназия. Общото между тези практики е, че при тях стои въпросът за заплахата за отнемане или приемане на решение за отнемане на човешки живот, както на най-ранния стадий на зараждането на живота, така и при залеза на човешкото съществуване. Тяхната етична валидност е оценена от позициите на (общо) християнската нравственост. За всяка от изброените практики кандидатът идентифицира сериозни нравствени дилеми за вярващия християнин и морални проблеми в човешката намеса в естественото (макар понякога болезнено и трудно поносимо) протичане на живота на човешкото същество.

Целта и задачите на изследването са формулирани на стр. 14 от дисертационния труд, които се свеждат до анализ на трите актуални практики, изброени по-горе, от медицински и морални позиции и изясняване на проблемните страни на всяка една от тях в светлината на библейското и еклизиастично разбиране за християнската нравственост (от позициите на представители на основните християнски конфесии). Методологията на това изследването е комплексна. По същество то е нравствено-богословско, изведено от нравствените норми, отразени в Свещеното Писание, които са въведени във всяка глава на труда и херменевтично представени от кандидата. Нравствено-богословският подход е допълнен с историко-богословски и историко-социални съображения, както и с медицински и философски етични разсъждения. Използван е също сравнителен анализ (без елементи на икуменистичен синтез) на богословските позиции на основни християнски конфесии по разглежданата тематика. Представен е автореферат със справка за приносите, публикациите и участията в конференции и специализации по темата. Авторефератът правилно отразява съдържанието на дисертацията.

Това е една обемна и добре структурирана разработка върху предизвикателствата и проблемите пред християнската етика породени от прилагането в медицинската практика на три класа съвременни биомедицински технологии свързани с асистираната репродукция, аборта и евтаназията. Тези био-медицински практики са представителни за биотехнологиите прилагани по-масово днес в началото и края на човешкия живот. Такъв вид морално-богословски изследвания са актуални и безспорно дисертабилни. Тези теми са анализирани и синтезирани в едно солидно аргументирано и като цяло добре структурирано и представено научно изследване. Основните глави на труда следват

определена вътрешна структура като най-напред се разглежда съответната био-медицинска практика, обсъжда се медицинската страна на проблема с асистираната репродукция, абортът или евтаназията, представя се християнският нравствено-критичен поглед върху практиката и позициите на основни християнски конфесии по проблемите, които практиката поражда.

В уводната част на дисертацията е представено състоянието на проблема и е направен обстоен преглед на българския принос в богословския анализ на биоетична проблематика като се започне от пионерните изследвания на проф. д-р Иван Панчовски и се приключи с трудовете на съвременни български и чужди богослови с принос към разглежданите теми. В първата глава са изложени основните богословски позиции на кандидата по отношение на човешкия живот като уникален свещен дар, който трябва да бъде защитен; Бога като източник, създател и защитник на живота; човека като Божий образ, с безусловно право на живот независимо от стадия и състоянието на живота.

Основният аргумент на автора е представен в глави втора, трета и четвърта и представя задълбочен медицински, християнско-нравствен и еклизиастичен анализ на разглежданите практики. Названието на главите е много добре подбрано и изявява отношението на кандидата към нравственото предизвикателство на всяка от анализирани практики. Втора глава е посветена на био-медицинските и етични проблеми на асистираната репродукция. Според кандидата, „безплодието е бич на нашето съвремие“ (стр. 137). Макар, че медицинската практика е открила различни методи за противопоставяне на този проблем, нито един от тях не е свободен от морално-етични проблеми. Това е вярно с особена сила за практиката на асистирана репродукция, при която се унищожават и човешки ембриони. За кандидата основният проблем е лъжливото самочувствие на човека да заеме мястото на Бога и да решава, каква е ценността на човешкия живот.

Трета глава разглежда абортът като една практика, която се приема нормално от обществото, но за кандидата тя е грубо посегателство срещу правото на живот, което по същество е скрито убийство, и не може да бъде толерирана от християнския морал. Отбелязва се, че християнските църкви са единни в осъждането на абортът като престъпление срещу неродения живот.

В последната четвърта глава е разгледана практиката на евтаназия. Отчита се чувствителността към темата (особено след „експериментите“ на национал-социализма по време на Втората Световна Война) и поляризацията на мнението в различните общества по отношение на приложимостта на тази практика. Християнската нравствена позиция е единна в отричането на приложимостта на тази практика. Църквите са единни в становището си, че „Бог е този, който е началото и края на живота“ (стр. 218).

Като цяло работата е написана стилово добре и на добър литературен български език, макар че има някои пропуски от техническо естество. На няколко места в дисертацията се използват обширни цитати, които биха могли да се представят в сбитата форма или преразкажат от позицията на автора. Така се създава впечатление за компилация на чужди мисли, а не за независимо авторско изследване. Темата на изследването би могла да се формулира по-ясно и точно в началото на труда. В автореферата тя е формулирана по-добре (стр. 5-6).

Критичните бележки не накърняват положителното впечатление от дисертацията. Резултатите на това изследване са свежи, добре обосновани и имат приносен характер. Стилът на дисертанта е ясен и точен и демонстрира много добра работа с научния апарат

и позоваванията под черта. Дисертантът показва добро познаване на литературта по темата както в библиографската справка, така и с многобройни позовавания под черта на източници на немски (основно), английски и български. Добро впечатление прави познаването на редица официални документи и църковните позиции на основни християнски конфесии. В Заключението са направени основни изводи от изследването, очертани са приносните моменти в изследването. Авторефератът и Справката за приносите отговарят на изискванията в наредбите. По темата на дисертацията има три публикации в научния печат и два материала в периодични издания в България както и участия в научни мероприятия.

Дисертацията е посветена на разглеждането на значима тема и е принос към системното критично изследване на актуални био-медицински практики в светлината на християнската нравственост. Тя е написана компетентно с добро познаване проблематиката, литературните източници и позициите по разглежданата тема. Всичко това ми дава достатъчни основания да препоръчам на почитаемото жури да присъди образователната и научна степен доктор на Владимир Ангелов Тодоров.

София, 30 април 2018

доц. д-р П. Р. Парушев